

İDEALİST VE REALİST EĞİTİM FELSEFELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION ON THE COMPARISON OF IDEALIST AND REALIST
EDUCATIONAL PHILOSOPHIES

Alaattin KÜÇÜKASLAN¹
Akif AKTO²
Turan Akman ERKILIÇ³
Hicret ULU⁴

Öz

Eğitim, felsefi akımlarla yakın ilişki ve etkileşim içindedir. Felsefeler, eğitimi hem program hem de yönetimi bağlamlarında etkiler. Eğitim felsefesini etkileyen akımlar vardır. Bu akımlardan en önemlileri arasında idealizm ve realizm yer almaktadır. İdealist ve realist felsefenin en önemli temsilcileri, Antik Yunan'da yaşamış iki büyük filozof olan Platon ve Aristoteles'tir. Çalışmada idealist ve realist felsefelerin eğitimle ilgili benzerlik ve farklılıkları tartışılmıştır. Bu amaçla iki felsefenin tarihsel geçmişlerine yer verilmiş; ardından benzerlik ve farklılıkları ortaya konulmuştur. Çalışma alanyazın taramasına dayalı bir çalışmadır. İdealist felsefeye göre bilgi insan zihnindedir. Eğitim bireyi ideale ulaştırmalıdır. İnsanı olması gerektiği gibi eğitmeyi amaçlar. Bilgi doğuştan gelir. Realist eğitim felsefesi ise nesnel bir eğitimi savunur. Araştırma, gözlem, deney gibi yöntemlere yer verilmelidir. İki felsefenin ortak kimi nitelikleri ise şu biçimde özetlenebilir: Toplumun eğitimi önceliklidir. Öğretmen merkezlidir. Çalışmada, İdealist ve realist felsefelerin öğretim programının öğeleri amaç, içerik, öğretim süreci ve ölçme ve değerlendirme boyutlarında daha detaylı irdeleneceği araştırmalar önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İdealizm, realizm, eğitim, Platon, Aristoteles

Abstract

Education is closely related and interacted with philosophical currents. Philosophies affect education in both program and management contexts. There are currents that affect the educational philosophy. Idealism and realism are among the most important of these trends. The most important representatives of idealist and realist philosophy are Plato and Aristotle, two great philosophers who lived in Ancient Greece. In this study, the similarities and differences of idealist and realist philosophies about education are discussed. For this purpose, the historical backgrounds of two philosophies are included; then the similarities and differences were revealed. The study is based on literature review. According to the idealist philosophy, knowledge is in the human mind. Education should lead the individual to the ideal. It aims to educate people as they should be. Knowledge comes from birth. The realist educational philosophy, on the other hand, advocates an objective education. Methods such as research, observation and experiment should be included. Some of the common characteristics of the two philosophies can be summarized as follows: The education of the society has priority. It is teacher-centered. In the study, it has been proposed that the elements of the curriculum of idealist and realist philosophies will be examined in more detail in terms of purpose, content, teaching process, and measurement and evaluation.

Keywords: Idealism, realism, education, Plato, Aristotle

¹ a.kucukaslan@hotmail.com

² akifdakto@gmail.com

³ terkilic@anadolu.edu.tr Anadolu Üniversitesi Eğitim fakültesi Eğitim bilimleri Bölümü

⁴ mat.hicretulu@hotmail.com

Giriş

Eğitimle felsefe arasında ilişki hem tarihsel hem de pedagojik olarak eski ve karmaşık bir ilişkidir. İnsanda istendik davranışları kazandırmayı amaç edinen ve insanı merkeze alan eğitim, yine kendisi gibi bir yönüyle insanı, insanın düşünme biçimlerini ele alan felsefe ile sürekli etkileşim halindedir. Eğitim sistemini etkileyen ve şekillendiren birçok faktör vardır. Eğitimin dayanağı olarak kabul edilen felsefenin eğitim sistemi üzerindeki etkisi sosyolojik bir gerçekliktir. Felsefenin doğuşu ve gelişimine tarihsel açıdan bakıldığında şu noktalara parmak basmak ve işaret etmek bir gerekliliktir. Felsefenin doğduğu yer Antik Yunan'dır. Yunan felsefesinde ilkin dünyanın yokluğu üzerine değil, varlığın kaynağına cevap aranmıştır (Akto, 2020: 5). Felsefe ilk olarak Antik Yunan eğitimi üzerinde etkili olmuştur. Platon ve Aristoteles gibi iki büyük filozofla beraber sistemli bir hal alan Antik Yunan'da eğitim idealinin M.Ö 8. yüzyıldan sonra başladığı söylenebilir. Bu dönemde Müzik ve jimnastik eğitimine önem verilmiştir. Müzik ve jimnastik yoluyla verilen eğitimlerin beden ve ruhun harmonik olarak bir bütün şeklinde gelişmesi amaçlanmaktaydı (Aytaç, 2012: 15).

M.Ö. 750-323 yılları arasında Antik Yunan'da birçok şehir devletleri vardı. Bunlardan iki önemli şehir göze çarpmaktaydı. Birincisi iyi bir asker yetiştirme ideali taşıyan ve bu maksatla beden eğitimine önem veren Sparta, diğeri savaş becerisi kazandırma eğitiminin yanı sıra güzel konuşma, zihinsel eğitim, müzik ve jimnastik eğitiminin verildiği Atina şehridir. Antik Yunan'da Atina şehri çekim merkezi haline gelmiş ve Akdeniz ile Ege dünyasında küresel ölçekte bir ilişki ağının merkezinde yer almıştır. Bu ilişki ağının Yunanlılara kazandırdığı en önemli şeylerden biri bilgiye ihtiyaç duymalarıdır. Çünkü Yunanlılara göre, bilgi olmaksızın dünyayı ne anlamının ne de doğru yorumlamanın imkânı vardır (Akto, 2020: 6). Antik Yunan'da eğitiminin filozoflar tarafından temellendirilmesi M.Ö.5.yüzyıla başlamakla beraber bundan önce dört okul ve bu okullarda verilen eğitimler dikkat çekmektedir. Birincisi ilk filozof Thales'in de kurucusu olduğu ve Thales'in yanı sıra Anaksimandros ve Anaksimenes gibi filozofların görev aldığı ve maddi neden ve arkhe problemi üzerinde duran İyonya Okulu, ikincisi maddeden çok form üzerinde duran dini bir cemaate benzer Pythagorasçı okul, üçüncüsü değişme problemi üzerine yoğunlaşan Elea, dördüncüsü ise birden çok arkhenin var oluşunu iddia eden plüralistlerdir (Cevizci, 2017: 35).

Antik Yunan'da eğitimin filozoflar tarafından yeniden temellendirilmesi M.Ö. 5.yüzyılda başlamıştır. Kendilerini bilge filozof olarak nitelendiren Sofistler, insanları eğitmeye, insanlarda var olan doğal yeteneklerini geliştirmelerine, insanları toplumsal ve siyasi alanda olgunlaşmaları için yardım ederek kendilerini Yunan milletinin öğretmenleri ve aydınlatıcısı olarak görmüşlerdir (Atayman, 2005). Sofistler, retorik, dilbilgisi, yönetimin temel ilkeleri, ikna sanatı, mahkemede kendini savunma sanatı, ahlaki davranış, mantık, matematik, edebiyat gibi alanlarda şehir şehir dolaşarak para karşılığında dersler vererek insanları eğitmişlerdir (Platon, 2018). Sofistlerin verdikleri eğitim karşılığında para almaları, dönemin üç büyük filozofu Sokrates, Platon ve Aristoteles başta olmak üzere diğer filozoflar tarafından da eleştirilmiştir (Cevizci, 2017: 106).

Sofistlerin etkin oldukları dönemde M.Ö 469 yılında Atina'da yoksul bir ailenin çocuğu olarak doğan ve sadece o zamanlarda yaşadığı Antik Yunan'da değil günümüze kadar etkili olacak bir şahsiyet dikkat çekmektedir. Bu önemli şahsiyet Sokrates'tir. Sofistlerin yanında eğitim gören Sokrates, onları birçok noktada sathi görmüş ve eleştirmiştir. Sokrates, oluşturduğu özgün felsefesiyle felsefe tarihinde bir dönüm noktası olmuştur (Akto, 2020: 8). Kendi dönemine kadar yaşamış olan filozofların üzerinde durduğu doğa felsefesinden farklı olarak insan felsefesine odaklanan ve bu anlayışıyla felsefeye yeni bir yön veren Sokrates,

sokak sokak dolaşarak insanlara sorular sorarak hakikati bulmaya ve buldurmaya çalışırdı. Nitekim hakikati bulma amacıyla bu yaptıklarını kendisine tanrı tarafından verilen bir görev olarak görürdü (Thilly, 2010: 64).

Sokrates, Antik Yunan'da insan felsefesine yeni bir yön kazandırmanın yanında Ksenofon ve Platon gibi iki büyük filozofun öğretmeni olarak da büyük bir role sahiptir. Felsefe tarihinin önemli filozoflarından biri olan Sokrates'in idam edilmesiyle beraber geriye bırakmış olduğu en büyük eserlerden bir tanesi öğrencisi Platon olmuştur. Hocası Sokrates gibi sokaklarda felsefe yapmayıp felsefeyi kurumsallaştırmıştır. Platon bu amaçla kendi ideallerinin felsefesini gerçekleştirmek için bir felsefe okulu olan Akademia'yı kurmuştur (Aytaç, 2012: 33). Platon'un kurduğu bu okul, savunucusu olacağı ve eğitim tarihinde önemli bir yer tutacak idealist eğitimin şekil bulacağı yer olmuştur. Platon'un kurmuş olduğu Akademia'da birçok öğrenci öğrenim görmekle beraber 18 yaşında Akademia'ya giren ve Platon'un ölümüne kadar yaklaşık yirmi yıl öğrencisi olan bir diğer önemli filozof Aristoteles'tir (Russel, 2018: 297). Hocası Platon'la bazı konularda fikir ayrılığı yaşayan Aristoteles, eğitim tarihi boyunca eğitimi etkileyecek olan eğitim felsefelerinden biri olan realist eğitim felsefesinin kurucusudur. Platon'un ideaları doğrultunda temellenmiş idealizm ve Aristoteles'in gerçeklik ilkesinden ilham alan realizm Antik Yunan'dan başlamakla beraber günümüze kadar eğitimi etkilemiş felsefeler arasında yer almaktadır.

Eğitim felsefelerine genel bir bakışla bakıldığında şu saptamanın yapılması mümkündür. Öncelikle tarihsel olarak idealist ve realist felsefeler öncül felsefelerdir. Nitekim daimici ve esasici eğitim anlayışları da bir bakıma idealist ve realist felsefelerin izdüşümü niteliği taşır. Bu bakımdan idealist ve realist felsefeler eğitim dünyasının klasikleri niteliğindedir. Bu bağlamda idealist ve realist felsefeler genel nitelikleri ve eğitime özgü görüşleri eğitimin felsefi temelleri bakımından önem taşır. Bu çalışmanın amacı idealist ve realist eğitim felsefesi akımları yaklaşımlarının benzerlik ve farklılıklarının olup olmadığını belirlemektir.

Yöntem

Çalışma, doküman analizi türünde bir araştırmadır. Doküman analizi, titizlikle yazılı materyal ve belgeleri içeriğinin sistematik bir şekilde analiz edildiği bir nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013). Aynı zamanda görüşme veya gözlem yapmaya gerek kalmadan araştırmacıların ihtiyaç duyduğu veriyi elde etmelerini sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Dokümanlar, çalışmanın önemli bir parçası olarak çeşitli ve zengin hedeflere hizmet etmeyi amaçlamaktadır (Bowen, 2009). Elektronik ve basılı bütün metinlerin incelenip değerlendirilebildiği bu dokümanların analizinden, ilgili konuda bir anlam çıkarıp ondan bir kurgu oluşturmak önemli hedeflerdendir. Buradan da uygulama bilimleri için verilerin incelenerek yorumlanmasını zorunlu kılmaktadır (Corbin ve Strauss, 2008). Çalışmada dokümanlar alan yazındaki araştırmalardan oluşmaktadır. Dokümanlara ulaşmak için ilk önce basılı kitaplar ve kolay ulaşılabilir kaynaklar taranmıştır. Sonrasında da Ulusal Tez Merkezi, Science of Direct, JStore, EBSCO ve Google Scholar gibi veri tabanlarında taramalar yapılmıştır.

Verilerin analizi araştırma için kritik bir öneme sahiptir. Nitekim verilerin analizi aşaması araştırmacının; dokümanların içeriğini yorumlaması ve sözel olarak ifade etmesini gerektirir (Akturan, 2008:121). Nitel veri analizi; veri toplama, verileri gösterme ve sonuç çıkarma ve doğrulama olarak sınıflandırılabilir (Miles ve Huberman, 1994).

Araştırmada nitel veri analizi yöntemlerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Dawson'a (2009) göre betimsel analiz dört aşamalı bir süreci kapsar. Buna göre; ilk aşamada araştırmacı tarafından araştırma sorularına ve alanyazına yer verilerek genel çerçeve ortaya konmuştur. Bu aşamada veriler anlamlı ve rasyonel bir biçimde bir araya getirilerek verilerin hangi temalar altında düzenleneceğine karar verilmiştir. Buna göre idealist eğitim felsefesi; a) *İdealizm* b) *Platon* c) *İdealist eğitim felsefesinin temel özellikleri ve eğitimi ilişkin görüşleri* alt boyutlarında ele alınmıştır. Realist eğitim felsefesi ise; a) *Realizm* b) *Aristoteles* c) *Realist eğitim felsefesinin temel özellikleri ve eğitimi ilişkin görüşleri* alt boyutlarında araştırmaya konu edilmiştir. Üçüncü aşamada, daha önce oluşturulan araştırma taslağına göre veriler okunmuş ve düzenlenmiştir. Son aşamada düzenlenmiş olduğu veriler araştırmacılar tarafından betimlenmiştir.

Verilere dayalı olarak kategoriler, nitel araştırmalarda mevcut verilerin sınıflandırılmasında kullanılan tümdengelim yöntemiyle oluşturulmuştur. Kodlama anahtarının oluşturulması, araştırmacılar ve bir Eğitim Yönetimi alan uzmanı tarafından birlikte gerçekleştirilmiştir. Uzman ve araştırmacılar birbirlerinden bağımsız olarak betimsel indeks oluşturmuştur. Araştırmacılar ve uzman oluşturdukları betimsel indekslere dayalı olarak kodlama anahtarında her bir amaç için uygun temaya işaretleme yaptıktan sonra kodlamaların karşılaştırılması ve güvenilirlik çalışması aşamasına geçilmiştir. Kodlamaların karşılaştırılması ve güvenilirlik aşamasında, araştırmacı ve uzman işaretlemelerinden 'görüş birliği' ve 'görüş ayrılığı'na ilişkin sayılar ortaya konmuştur. Araştırmanın güvenilirliği; güvenilirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı, formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994: 64). Bu hesaplama göre güvenilirlik 0,96 olarak bulunmuştur.

Bulgular ve Yorum

Çalışmada öncelikle idea üzerine kurulmuş bir felsefe olan idealizm ve onun felsefesi ele alınmış ve bu felsefi akımın kurucusu ve fikir babası olan Platon'un felsefi anlayışına değinilmiştir. Bununla paralel olarak da idealist eğitim felsefesinin temel özellikleri ve eğitime ilişkin görüşleri üzerine açıklama getirilmiştir. Daha sonra idealardan gerçeklere geçişi sağlayan yeni felsefi akım olan realizm kavramı üzerinde durularak bu kavramın boyutları ele alınmış ve bu felsefi akımın öncü filozofu olan Aristoteles'in felsefi anlayışına değinilmiştir. Sonrasında ise realist eğitim felsefesinin temel özellikleri ve eğitime ilişkin görüşlerine açıklık getirilmiştir. En son olarak da idealist ve realist eğitim felsefesi akımlarının yaklaşımları benzerlik ve farklılık açısından karşılaştırılmıştır.

1. İdealist Eğitim Felsefesi

1.1. 'İdea' Üzerine Kurulmuş Bir Felsefe: İdealizm

Eski zamanlardan bu yana hem kendi döneminde hem de diğer zamanlarda etkin olan birçok felsefe vardır. Bu felsefelerin en köklü olanı idealizmdir. İdealizmin başlıca temsilcileri arasında Platon, Berkeley, Fichte, Schelling ve Hegel gibi filozoflar yer alır (Gündoğan, 2016: 46). İdealizmin temelini oluşturan idea kuramıdır. İdea, çevremizde çıplak gözle görebildiğimiz nesnelerin, varlıkların bağlı oldukları gözle görülemeyen, maddi olmayan ebedi özleri ve örüntüleri olarak tanımlanmaktadır (Cevizci, 2018: 93). Bu bir bakıma gerçek insan zihnindedir anlamı taşır. İdealizm, Herakleitos ve Parmenides gibi doğa filozoflarının görüşlerine benzer bir

anlayışa sahiptir. Hakikatin değişmez olduğunu öne süren Parmenides ile evrende var olan varlıkların sürekli bir değişim içerisinde olduğunu ve bu değişimden kaynaklanan duyu algısının yanıltıcı olduğunu dile getiren Herakleitos'un bu görüşleri, Platon'un idealer kuramına temel oluşturduğu söylenebilir (Güven, 2014: 6).

İdealist felsefenin temsilcisi Platon'a göre varlıklar idealerin yansımalarıdır. Varlıklar gelip geçicidir ancak onların bağlı oldukları idealer sonsuza kadar sürer. İnsanlar doğar, büyür ve ölür ancak insanların tipi, soyu her zaman devam eder. Her şeyin bağlı bulunduğu bir idea vardır. İdeası olmayan bir şey yoktur. Renklerin, masaların, küçüklüğün, büyüklüğün, gerçekliğin ideası vardır. Birçok idea bulunmakla birlikte bu idealerin içerisinde yer alan iyi ideası en yüksek ideadır (Thilly, 2010:76). Platon'un idealer teorisi hem mantıksal hem de metafiziktir. Genel sözcüklerin manalarıyla ilgili olanlar mantıksaldır. "Bu bir kedidir." dediğimizde aklımıza bütün kedilerin ortak bir özelliği olan kedi gelecektir. Bir kedinin yok olması ya da ölmesi öncesiz sonsuz olanı evrensel olanı etkilemeyecektir. Metafizik kısmında ise kedi sözcüğü ideal bir kediyi yani tanrının yarattığı benzersiz olanının kopyasını temsil etmektedir. Bu kedi gerçektir, asıl olan bu kedidir. Diğerleri bu kedinin, yansımasıdır (Russel, 2018: 232).

İdealar teorisi, gerçek manada var olanların beş duyu organımızla algılayabildiğimiz tikeller değil özelliklere ve türlere karşılık gelen tümeller olduğunu öne sürer. Bu teoriye göre dünyada gözle gördüğümüz, dokunabildiğimiz her şey gerçek değildir. Bunlar gerçek olan tümellerin dünyada belli bir süre kalacakları ve belli bir zaman sonra yok olacakları yansımalarıdır. Gerçekte var olan idealer, ezeli ebedi olan idealerdir (Cevizci, 2017:199). İdealistler, dünyada bulunan ve beş duyu organımızla var olduklarını hissedebileceğimiz varlıkları reddetmekte, bunları bağlı bulunduğu ruhu ise asıl gerçek olarak görmektedir. İdealistlere göre gözle gördüklerimiz görüntüden ibarettir. Duyularımızla var olduklarını düşündüğümüz varlıklar gerçek olan idealerin kusurlu kopyalarıdır. Bizler gerçek olana gözlemlerimizle ve duyu organlarımızla değil ancak aklımızla ve sezgilerimizle ulaşabiliriz (Derbeder, 2007:26). Gerçeklik doğada fiziksel olarak bulunmaz, o ruhsaldır. Madde ve doğa incelenerek gerçekliğe ulaşılamaz. Ancak ruhunu araştırarak ve düşünerek gerçekliğe ulaşılabilir (Çetin, 1994: 659-660).

İdealizme göre insanlar, hakikati bulmaya çalışmalı ve bu konuda çaba sarf etmelidir. Gözüyle gördüklerine, duyularıyla hissettiklerine aldanmamalı, gördüklerinin ve hissettiklerinin özüne ulaşmak için aklını, sezgisini kullanmalıdır. Eksiksiz ve sonsuz olan hakikat sürekli değişen bir dünyada bulunmaz. İnsanlar hakikati aramalıdır. Bu konuda matematik hakikati bulmada önemlidir. Matematikte bir sonuç nasıl kesin ise duyularımızla var olduğunu anlayamayacağımız hakikat de değişmeyen ve kesindir bir şeydir. Matematiğin dışında evrensel hakikatler din, eğitim ve siyaset alanlarında da aranmalıdır (Bayraklı, 1986: 192). İdealist felsefeye göre iki dünya vardır. Birincisi hepimizin içinde yaşadığı maddi varlıklardan oluşan duyu dünyası, ikincisi ise gerçek olan idealer dünyasıdır. İdealar dünyası değişimin olmadığı, aynı kalan bir dünyadır. Orada bulunanlar varlıklarını sürdürebilmek için hiç bir şeye ihtiyaçları yoktur. Çünkü var olmalarını sağlayan özleri kendilerindedir. Duyu dünyası ise idealer dünyasının aksine içerisinde gelip geçici varlıklar olan, sürekli bir değişim içerisinde olan, idealer dünyasında bulunan hakikatlerin yansımalarını barındıran bir dünyadır (Senemoğlu, 2016: 44).

İnsanları bir yansımadan ibaret, gelip geçici bir dünyadan alıp hakikate, idealer âlemine ulaştırmayı amaç edinen idealizm, insanlara hakikati bulma konusunda zihinlerini, sezgilerini kullanmalarını ister. Çok eski bir felsefe olmakla birlikte insanın kişiliğine önem veren, insanı

hakikati bulma konusunda sorgulamaya sevk eden, ideal bir insan ve ideal bir devlet oluşturma gibi temel görüşlere sahip bu felsefe günümüzde de değer görmektedir.

1.2. Platon ve Felsefesi

Düşünceleriyle ve geride bırakmış olduğu eserleriyle felsefe tarihinde önemli bir yer edinmiş büyük filozoflardan olan Platon, M.Ö. 427 'de doğdu. Otuzlar Tiranlığı yönetiminde yer alan bir akrabaya sahip ve hali vakti yerinde aristokrat bir aileye mensuptu. Doğumundan kısa bir süre sonra babasını kaybetti. Gerçek ismi Aristokles olan Platon'a iri yapısı ve geniş omuzlarından ötürü Platon ismi verilmiştir. Gençliğin ilk yıllarında Atina'da var olan sorunlara, çalkantılara tanıklık etmiş ve bu durum kendisinin yapacağı felsefe üzerine büyük etkisi olmuştur (Cevizci, 2017: 193). Platon Sokrates'in öğrencisi, Aristoteles'in öğretmenidir. Kendisinden önceki filozoflardan farklı olarak felsefeye farklı bir yön vermiş ve kendine özgü bir felsefe oluşturmuştur. Platon'un hocalığını yapan Sokrates, yaşamış olduğu hayatıyla, kendine has tartışma yöntemiyle ve düşünceleriyle Platon'u etkileyen önemli kişiler arasında yer almıştır. Sokrates'in dışında Platon'u etkileyen başka kişiler de vardır. Bunlar; Pythagoras, Parmenides, Heraklitos'tur. Platon, felsefesindeki Orpheusçu unsurları yani dini eğilim, diğer dünya, ölümsüzlüğe olan inancı ve mağara benzetmesindeki şeyleri Pythagoras'tan, gerçekliğin öncesizliğini, yanısamayı Parmenides'ten, duyu dünyasından hiçbir şeyin sonsuza dek kalamayacağını Heraklitos' tan almıştır (Russel, 2018: 205).

Platon'un idealist felsefesi hocası Sokrates'in başlatmış olduğu insan felsefesi üzerine kurulmuştur. Felsefelerinin benzer birçok yönü vardır. Ancak hocası Sokrates'in kesin ve mutlak düşünceler ortaya koymak yerine sürekli sorgulamayı esas alan felsefesine karşılık, bilginin kesinliği üzerine bir felsefe inşa etmiştir (Güven, 2014: 49). Hocası Sokrates'in idam edilmesi Platon'un kariyeri için bir dönüm noktası olmuştur. Bu yüzden daha önce girme niyetinde olduğu siyasete girmekten vazgeçmiştir. Açmış olduğu Akademia ile kendi dönemindeki filozoflarla felsefe yapmıştır. Akademia'da bulunanlar Platon'un öncülüğünde metafizik, matematik, etik, astronomi, etik gibi dersler veriliyordu (Erkızan ve Çüçen, 2013: 99).

Platon sadece Akademia'da bulunan kişilere yönelik eğitimler için çaba sarf etmemiş, Akademia dışında kalan kimseler de faydalansın diye otuz kadar felsefi kitap yazmıştır. Platon'un yazmış olduğu bu eserler hocası Sokrates tarzından yöntemler içerir. Bu eserler diyalog şeklinde oluşturulmuştur. Platon'un bu diyalogları gençlik, yaşlılık ve olgunluk dönemleri yapıtları olarak üç döneme ayrılmıştır. İlk dönem gençlik eserleri Sokrates'in sorgulama, çürütme tekniklerini ele alır. Bu dönemdeki eserlerde hocası Sokrates'i yücelttiği görülmektedir. Olgunluk dönemi eserlerinde yine Sokrates başkarakter olarak görülmektedir. Gençlik eserlerinin aksine bu eserlerde birçok pozitif öğretiler ortaya konulmuştur. Platon'un eserlerinde yer alan diyalogların içeriklerine bakılırsa ahlaki sorunlar üzerinde yoğunlaştığı, soyut felsefenin ele alındığı görülmektedir. Olgunluk dönemi eserlerinde idea kuramı üzerinde durulmuştur. Yaşlılık dönemi eserlerine baktığımızda Sokrates'in etkisinin çok azaldığı görülmektedir. Yaşlılık dönemi eserleri, idealar kuramının genel çerçevesini ele almakla beraber bilgi ve dil, etik ve politik bir duruş konularını içermektedir (Cevizci, 2018: 86).

Platon'a göre duyularımızla algıladıklarımız gerçekleri yansıtmamaktadır. Bunlar gerçeğin yansımalarıdır. Platon'un devlet kitabında yer alan mağara benzetmesi kendi felsefesinin özünü oluşturan idealar ile ilgili görüşlerini yansıtan güzel bir örnek oluşturur:

“Mağara insanını hatırla şimdi. Zincirlerinden kurtulmuş, gölgelerden kuklalara ve ışığa dönüyor; sonra dışarı gün ışığına çıkıyor. Orada da henüz canlıları, bitkileri değil, onların sudaki yansılarını, gerçek varlıkların gölgelerini görmektedir. Daha önce gördükleriyse, güneşin benzeri olan bir ışığın yarattığı gölgelerdi sadece. Bizim gözden geçirdiğimiz bilimlerin varacağı sonuç da budur. Bu bilimler içimizin en üstün yanını, bütün varlıkların en üstün yanlarını seyre götürür, tıpkı bedeninin en keskin örgeni olan gözün, görülen madde dünyasının en parlak en ışıklı varlığını seyre yükselmesi gibi” (Platon, 2018: 532 c).

Platon’a göre insanlar daha doğmadan kaderi çizilmiş ve dünyada yaşayacakları hayat belirlenmiştir. Ancak buna tanrı karışmamıştır. İyi veya kötü şeklinde seçimlerini insanlar kendileri yapmıştır (Ünder, 1993: 189). Platon, aynı zamanda büyük bir eğitimcidir. Platon’a göre eğitim, hem felsefenin hem de bilimlerin ortak amacını oluşturur. İyi eğitilmiş bir insanın devletine karşı hizmet edecek olması, hümanizm ile felsefenin nihai temelini oluşturur. Platon hocası Sokrates’in hakikati bulma yolunda yaptığı felsefenin etkisinde kalmıştır. Sofistlerin insan zihninin boş bir levhaya benzetilmesine tepki göstermiştir. Platon’un düşünce felsefesinin temelini ideler oluşturur. Ona göre ideler âlemi kendi içinde belli bir düzen ve kademelere ayrılır. Birçok ide vardır ancak en yüksek ide iyinin idesidir, bu ide Tanrı’dır. Bu ideye ulaşabilmek için insanın büyük bir gayret sarf etmesi gerekmektedir (Aytaç, 2012: 35).

Platon’a göre eğitimde zorlama olmamalı ve eğitim verilirken oyunlara benzer bir şekilde yol izlenmelidir:

“Çünkü hür insan hiçbir şeyi köle gibi öğrenmemeli. Bedene zorla yaptırılan şeyin ona bir kötülüğü olmasa bile, kafaya zorla sokulan şey akılda kalmaz. Öyleyse mutlu delikanlı, çocuklara zor kullanmayacaksın. Eğitimin onlar için bir oyun olmasını sağlayacaksın. Böylece onları yaradılıştan neye elverişli olduklarını da daha iyi anlarsın” (Platon, 2018: 537 a).

Platon savaşçıların özel hayatlarının olmadığını düşünür. Kadın, mal, mülk hepsi için ortaktır. Kışlalarda ortak bir hayatı paylaşan kadınlar ve erkeklerden en sağlıklı olanlar eşleştirilir ve bu çiftlerden doğan çocuklar iyi ve sağlıklı bir kuşak oluşturur. Yeni doğmuş çocukların anne baba tarafından tanınmaması için doğumdan hemen sonra anneden uzaklaştırılmalıdır. Devlet aldıkları bu çocukları eğitmelidir. İdealist eğitim felsefesi karakter eğitime, beden eğitime, estetik eğitime ve felsefi eğitime önem vermektedir. Karakter eğitimi ile bakım ve yetiştirme yurtlarında bulunan çocuklara devlete saygı, büyüklere saygı eğitimleri verilirdi. Estetik eğitimi ile temel bir formasyon hedeflenir. Ruhu işleyen bir güzellik formasyonu kazandırmak amaçlamaktaydı. Bu amaçla masal ve şiirler öğretilirdi. Beden eğitimi önemliydi. Beden eğitiminin amacı dayanıklı, güçlü ve sağlıklı bir fiziğe sahip bir insan yetiştirmektir (Aytaç, 2012: 35).

Platon’a göre eğitim insanı her daim iyi olana götürmeli ve insanlara bunları içselleştirmeyi sağlamalıdır. Çünkü içselleştirme ile beklenen ve arzu edilen sonuçlar alınır, öğrenilen bilgiler daha kalıcı olur (Burkaz, 2014, s. 104). Eğitim iyi planlamalı ve iyi uygulanmalıdır. Planlı bir şekilde ve gerektiği gibi verilen eğitim sayesinde insanlar iyi olmada yol kat edecek ve mükemmelliğe kavuşacaklardır (Erol ve Erol, 2018: 15).

Platon, kişinin küçük yaşlardan başlayarak ilgi duyduğu alanda kendisine uygun eğitim almasının kendisini başarıya ulaştıracağını düşünmektedir:

“Başarılı olmak isteyen bir kimsenin çocukluğundan itibaren eğlenirken ya da çalışırken bu amacına uygun şeylerle uğraşması gerekir. Söz gelişi, iyi bir çiftçi ya da iyi bir duvarcı olmak istiyorsa, duvarcı oyuncak evlerle oynamalıdır, çiftçi de bunun gibi yapmalıdır. Bunları yetiştiren kişi de her birinin eline aslının aynı küçük araçlar vermeli, örneğin marangozun cetvel ve çekül kullanması, savaşçının oynarken ata binmesi gibi önceden öğretilmesi gereken ne kadar bilgi varsa, bunları öğretmeli oyun aracılığı ile çocukların hazlarını ve tutkularını büyüdüklerinde hedef olarak seçecekleri yere yönlentmelidir” (Platon, 2019: 643).

Platonun yukarıdaki görüşleri günümüz eğitimi için çok büyük önem arz etmektedir. Eğitici oyunlar, çocukları hem eğitmekte hem de güzel vakit geçirmelerini sağlamaktadır. Öğretmenler de bu eğiti oyunlar sayesinde çocuğun ilgi ve yeteneğini keşfedebilecek ve çocukları hayatları boyunca zevk alabilecekleri ve başarılı olabilecekleri işlere yönlendirecektir. Platon yaşamıyla, idealist kişiliğiyle ve felsefeye katkılarıyla insanlık tarihine büyük katkılar sağlamış büyük bir filozoftur. Binlerce yıl öncesinde savunduğu düşünceleri günümüzde hala saygınlığını korumuş olması bunun en büyük göstergesidir. Eğitim ile ilgili düşünceleri idealist eğitim felsefesinin temelini oluşturmuştur.

1.3. İdealist Eğitim Felsefesinin Temel Özellikleri ve Eğitime İlişkin Görüşleri

Her eğitim sistemini etkileyen felsefe ve bu felsefenin özünü oluşturan bir düşünce sistemi vardır. Bu eğitim felsefelerinin en önemlilerinden biri de idealist eğitim felsefesidir. İdealist eğitim felsefesi, Antik Yunan’dan günümüze kadar eğitim sistemlerini etkileyen önemli felsefeler arasında yer almıştır. İdealist eğitim felsefesinin temeli Platon tarafından atılmıştır. Platon Akademia okulunun kurucusudur. Bu okulda vermiş olduğu eğitimle eğitim sistemini kurumsallaştırmıştır. Platon, filozofları donanımlı ve seçkin kişiler olarak gördüğü için devletin yönetiminde filozofların yer alması gerektiğini düşünmektedir. Toplumunu üç tabakaya ayırmıştır. Birinci tabakayı filozoflardan oluşan, akli esas alan idareciler, ikinci tabakayı ruhun ikinci kademesine karşılık gelen savaşçılar, üçüncü ise ruhun üçüncü tabakasına denk gelen işçiler, köylüler ve sanatkârlardır. Platon eğitim görme hakkının ilk iki tabakaya ait olduğunu düşünmektedir. Ona göre işçilerin, sanatkârların ve kölelerin oluşturduğu üçüncü tabakanın eğitilmesine ve eğitime ihtiyacı yoktur (Aytaç, 2012: 37).

İdealistlere göre her insan aynı topraktan doğarlar ve kardeşirler fakat sahip oldukları cevherlere göre üçe ayrılmışlardır. Toplumun önde gelenleri ve toplumu yönetenler altın cevherli, muhafaza edenler ve yardımcı konumunda olanlar gümüş cevherli, işçi sınıfı, üretici ve tarım ve hayvancılıkla geçinenler demir ve tunç cevherlilerdir (Sönmez, 2014: 70).

Antik Yunan’da eğitim yaş gruplarına göre verilmekteydi. Bebekler üç yaşına kadar yabancı annelere verilir ve emzirilir, bakımı yapılırdı. Çocuklara 3-7 yaş arasında temel yurttaşlık bilgisi verilirdi. Beceriler kazandırılır ayrıca ruhun geliştirilmesine önem verilirdi. Oyun ve masallar öğretilirdi. İlk jimnastik eğitimi sonrasında müzik eğitimi 7-10 yaş arasında verilirdi. Daha sonra 11-18 yaşları arasındaki eğitimin temelini müzik eğitimi oluşturur aynı zamanda okuma-yazma eğitimleri de verilirdi. Askerliğe tekabül ettiği için 18-20 yaşları askerlik ile ilgili eğitimler verilir, öğrenciler gerekirse savaşlarda bile yer alırdı. Askerlik eğitiminden sonra 20-30 yaş aralığında önceki tüm eğitimler göz önüne alınır, seçimler yapılırdı. 30-35 yaş arasında tekrardan seçim ve eleme olurdu. İyi olduğu düşünülenler diyalektik eğitime tabi tutulur, ideler âlemine yönlendirilirdi. Son bir eleme ve seçim 35-50 yaşlarında olur, seçilenler devlet işlerinde devlet hizmetinde çalışmaya hak kazanır, eğitim

alardı. Eğitimde 50 yaşına kadar bu aşamaları başarılı bir şekilde atlatanlar filozof olmuş ve devletin yönetiminde sorumluluk alabilecek mevkilere gelmişlerdir (Aytaç, 2012: 36-39).

İdealist eğitimin temelini oluşturan özellikleri şu biçimde ifade edilebilir. İdealistler göre eğitim, insanları güzele, doğru olana ve iyiye götürecektir bir rol üstlenmelidir. Değerlere önem verilmelidir. İnsanlara en güzel ve en yüksek değerlere ulaşabilmesi amaçlanmalı ayrıca insanı iyi bir kişiliğe, karaktere sahip olması için gerekli ortamı sağlamalıdır (Kurt, 2016: 5). Eğitim devletin tekelinde olmalı, matematik, müzik, jimnastik eğitimine öncelik verilmeli, erdem kazandırmalı, temel amacı kişileri iyi ideasına ulaştırmak olmalıdır (Kılıç, 2016: 67). Bu noktada idealistler açısından değerler bir bakıma idealist fikirler ile kamusal eğitim anlayışı öne çıkmaktadır denilebilir.

İdealist eğitimde denetim önemli bir yer tutmaktadır. Platon, okul öncesi küçük çocuklara anlatılan masallar ve bu masalları anlatan masalcıların da denetlenmesi gerektiğini düşünmekteydi. Çünkü masallarda çocuklara verilen fikirler önemlidir. Bu masallar ideal devletin amaçlarıyla uyumlu olmalıdır. Çocukların oynadığı oyunlar da denetime tabii olmalıdır. Çocuklar üç yaşından sonra okula başlamalı ve okul zorunlu olmalıdır. Ruh, beden ve dil gelişimi için taklit yöntemi önemlidir. Eğitimin amacı devlete sadık iyi bir vatandaş ve devlet için faydalı olacak nitelikli yöneticiler yetiştirmektir. Eğitim için çocuk aileden alınabilmeli ve devletin isteklerine göre eğitimciler tarafından eğitilebilmelidir. Eğitim erken yaşta başladığından aileden uzaklaştırılmalıdır. Doğuştan herhangi bir problemi olan çocuklar kendilerine uygun yerlerde eğitilmelidir. İstenilen nitelikte çocuklar elde edebilmek için evlilikler devlet politikasına uygun yapılmalıdır. (Elmas, 2019: 39-40). Bu noktada idealist felsefenin bugünün dünyası bakımından bireyci liberal olmadığı; devletçi, denetimci ve kamucu olduğu yorumu yapılabilir.

İdealist felsefe üzerine genel olarak şu yorumları yapmak mümkündür. İdealist felsefeye göre gerçeğin insan zihninde olduğu kabul edilir. Bu durum insan zihni kabullerini öne çıkarır. İdeal olarak kabullerin neler olduğuna bağlı olarak farklı sonuçlar doğabilir. Bu niteliği ile toplumsal pratikte idealist felsefenin günümüz dünyasında yansımaları eğitimin içeriğini otoriter, tek yanlı ve yanlış noktalara götürme olasılığı vardır denilebilir. Nitekim ağırlıklı olarak idealist felsefenin eğitim alanına bir yansıması olarak kabullenilen ‘perennialist’ felsefe ağırlıklı olarak bilgi aktarmacı nitelik taşır. Beden eğitimi, müzik edebiyat derslerinin önemliliği özünde tarihsel olarak idealist felsefeye dayanır. Klasiklerin okutulması, şiirlerin ezbere okunması, kutsal kitapların kuralına göre okunması bir bakıma idealistlerin eğitim alanına yansıması olarak yorumlanabilir. İdealist felsefe ve onun bir bakıma eğitim alanına yansıması ‘perennialist’ felsefi anlayışlar ideallerin muhafazasını amaçlar.

Bu nedenle idealist felsefe bir bakıma eğitimin muhafazakâr, tutucu, koruyucu işlevi yerine getirmesiyle öne çıkmaktadır. Bu niteliği ile hem eleştirel bakıldığı gibi toplumun devam edilmesi destek gören gelenek ve görenekleri ile ideallerinin aktarılması bakımından ‘kritik’ işlev taşır. İdealist felsefenin bu niteliği tüm sosyal, ekonomik ve politik modeller için geçerlidir. Özünde eğitimin istendik davranış kazandırmasını amaçlaması, onu hep ‘idealist’ kılmaktadır denilebilir. Tarihsel geçmişi ve eskil olması nedeniyle idealist eğitim felsefesini görüşleri geçmişten bu yana değer görmüştür. Eğitimin amacını ahlaklı, insanlara saygılı, maneviyatı güçlü, topluma faydalı, nitelikli, değerlerine ve kültürüne sahip çıkan vatandaşlar yetiştirmek olarak gören idealist eğitim, bu görüşleri ile günümüzde de değer görmekte ve yıllar sonra da değer göreceği ifade edilmektedir.

2. Realist Eğitim Felsefesi

2.1. İdealardan Gerçeklere: Realizm

Hem doğduğu Antik Yunan'da hem de günümüze kadar etkili olmuş bir diğer köklü felsefe realizmdir. Realizm, ideayı yücelten idealizme karşı olarak çıkan, asıl gerçeğin görünürde olanlar olduğunu iddia eden ve öğretilerini bu konu üzerine temellendiren bir felsefedir. Realizm, zihinden bağımsız olarak çevremizde duyu organlarımız ile gördüğümüz varlıkları kabul eder ve gerçek olan tözleri, soyut olmayan varlıkları ele aldığı için çoğulcu evren görüşüne sahiptir. Realizme göre tüm bireysel varlıklar madde ve formdan oluşmaktadır ve birbirlerine indirgenemezler (Cevizci, 2012: 45).

Realizme göre madde ölümsüzdür. Ruh maddelerin içerisinde kendini olgunlaştırabilen formun kendisidir. Ruh, cisim olarak nitelendirilmez ancak bedeni hareketlendiren ona yön veren bir güçtür. Bu felsefeye göre üç tür ruh vardır. Üremenin baskın olduğu bitkisel ruh, üremenin dışında hareket, istek ve duyumun da olduğu hayvansal ruh ve aklın olduğu insan ruhu. İnsanda aynı miktarlarda olmasa bile bu üç tür ruh vardır. Bitkisel ruha oransal olarak daha fazla sahip olanlar köle, hayvan ruhuna fazladan sahip olanlar zanaatkâr ve tüccar, akılsal ruhu baskın olanlar da vatandaş olacaktır. Akıl özelliğinden dolayı insan ruhu diğer ruhlardan daha değerlidir (Sönmez, 2014: 78-79).

Realizmin varlık anlayışı, insan zihninin dışında yer alan nesnel bir dünyanın varlığına dayanır. Buna göre realizm epistemolojisinde insanların bu nesnelere duyularıyla görebileceğini, bilebileceğini savunur. İnsan gözlemleri yoluyla nesnelere yapılarını bulabilir, birbirleriyle olan etkileşimlerini, yöneten düzenlilikleri keşfedebilir. Bu keşifle beraber evreni yöneten genel yasaların bilgilerine ulaşılabilir. Realizm değerlerin nesnel olduğunu ve kişisel düşüncelerden bağımsız olduğunu ayrıca dünyanın işleyişinde bir düzen ve bir amaç olduğunu iddia eder (Cevizci, 2012: 47). Realizm bir bakıma dünya, evren ve doğanın gözlemlere göre anlaşılması gereksiniminin ürünüdür (Wiles ve Bondi, 2002: 66).

Realizm, bilincin dışında nesnel bir gerçekliğin olduğunu iddia eder. Evren, küçük ve çok sayıda enerji partiküllerinden oluşmaktadır. Her bir nesne bu enerji partiküllerinin oluşturduğu atomlardan oluşmaktadır. Duyularımızın algıladığı bu nesnelere gerçek olandır (Büyükdüvenci, 1989: 135-136). İdealizmin ideasına karşı çıkan realizm gözümüzle gördüğümüz varlıkları gerçek kabul eden bir felsefedir. Soyut ve görünmeyenleri reddeder, maddelere önem verir. Bilginin kesinliğini savunur. Realizm bu görüşleriyle kendi döneminden sonra da etkili olmuştur.

2.2. Aristoteles ve Felsefesi

Felsefe tarihinin en önemli filozoflarından biri olan Aristoteles, M.Ö.384 senesinde Trakya'da Stageiros' ta doğmuştur. Babası bir hekim olan Aristoteles, on sekiz yaşında Platon'un öğrencisi olarak öğrenim görmeye başlamış ve Platon ölene kadar yaklaşık yirmi sene boyunca Platon'un kurduğu okul olan Akademia'da kalmıştır (Russel, 2018: 297).

Platon'un ölümünden sonra Atina'dan ayrılan Aristoteles, Truva yakınlarında Akademi'nin bir dalını kurmuştur. M.Ö. 343'te Makedonyalı Filip'in on üç yaşındaki oğlu İskender'in eğitimi için Pella'ya çağırılmış ve tarihte büyük bir iz bırakacak Büyük İskender'in öğretmenliğini yapmıştır. M.Ö.335 'te Atina'ya dönüp kendi okulunu kurmuştur. M.Ö.323'te Büyük İskender'in ölmesiyle Büyük İskender ile olan geçmişinden dolayı dinsizlik gibi suçlamalara maruz kalmıştır. Atina'dan ayrılmak zorunda kalan Aristoteles Khalkis'e gitmiş ve

kısa bir zaman sonra M.Ö.321’de ölmüştür (Copleston, 2013: 8-9). Aristoteles, soylu ve karakterli bir insandı. Gerçeklik sevgisi kuvvetli, diyalektikte usta biriydi. Okumayı, araştırmayı seven, mantık, şiir, botanik, zooloji, ruhbilim, ekonomi, politika metafizik ve törebilim üzerine kitaplar yazan bir dehaydı (Thilly, 2010: 87-88).

Aristoteles, diğer filozoflarla karşılaştırıldığında birçok yönüyle diğerlerinden çok farklıdır. Kendisinin eleştirel yönü vardır. Çok iyi bir yazardır. Sistematik bir şekilde yazar, tartışmaları başlıklar halinde ele alırdı (Russel, 2018: 299).

Aristoteles aynı zamanda bir felsefe tarihçisiydi. Geçmiş iyi analiz eder ve kendinden önce yaşayanların düşünce dünyalarını irdelemektedir. Aristoteles’in içinde bulunduğu dönemden önce Antik Yunan’da materyalist ve idealist yaklaşımlar vardı. Thales’ ten başlayan ve atomculara kadar gelen bir yaklaşım, gerçekliği maddede bulmuştur. Bu yaklaşım insan doğasıyla ilgili tam başarı sağlayamamıştır. Ayrıca değişim ile ilgili düşünceleri de eksik kalmıştır. Diğer yaklaşım Parmenides’le başlayıp hocası Platon’la zirveye ulaşan idealizmdir. Aristoteles’e göre idealizm de metafiziğiyle eksik kalmış ve başarılı değildir (Cevizci, 2017: 306-307).

Aristoteles Platonun idealar teorisine karşı çıkar. Ona göre idealar âlemi ile varlıklar âlemi birbirlerinden ayıramaz. O bir çekirdeğin bitki olma istidadını içinde taşıdığını düşünür. Ona göre ruh ve beden birbirlerine bağlıdır. Ruh canlılığın özüdür (Aytaç, 2012: 43-44).Aristoteles, idealarda bireysel olanların gerçek olduğunu düşünür ve ideaların gerçekliğini sorgular. İdeaların objelerin dışında olmadığını, objelerle beraber olduğunu iddia eder (Ökten, 2019: 680). Ona göre gerçek olanlar dünyada görebildiklerimizdir. İdealar var olanları soyutlamaktan başka bir şey değildir. Gerçeklik, formların kendisinden soyutladıkları bireysel töz ve varlıklardır. Dünya ve dünyadaki varlıklar birdir (Cevizci, 2018: 114). Aristoteles insanların duymalara düşkün olduğunu, bilmeye de iştah duydıklarını düşünür. Bu konuda şunları söylemektedir: “Tüm insanlar doğal olarak bilmeye iştah duyarlar. Bunun göstergesi de duymalara düşkün olmamızdır; zira onlara yalnızca kullanımlarından ötürü değil, aynı zamanda kendileri için de değer veririz.” (Aristoteles, 2017: 980a21). Aristoteles’e göre bilgi kişiden kişiye değişmeyendir. Kişilerin bir nesne hakkındaki doğru ya da yanlış kararları kişilerin yargılarına göredir. Oysa bilgi ya doğrudur ya da yanlıştır (Güzel, 2003: 138).

Aristoteles’in Platon ile ortak felsefeleri de vardı. Bu ortak temelin terminoloji ve teleolojik olmak üzere iki ögesi bulunmaktadır. Terminolojideki form kavramı Platon’un mirası gibidir. Teleolojiye bakılırsa iyi ideasının yerini tutan hareket ettirici Platon’un evren yaklaşımının ötesine gider. Aristoteles’e göre doğa bir düzen içerisindedir. Hiçbir şey kendi başına buyruk hareket etmez. Doğadaki süreçler ile insan elinden çıkanlar arasında analogi vardır. Sanat ve doğa birçok yönüyle denktir. Ona göre sanat doğayı takip etmek taklit etmektedir (Cevizci, 2018: 113).

Aristoteles’e göre eğitim, devletin yapısı ve devletin eğitimden ne istediğine bağlıdır. Öğrencilerin ihtiyaçları göz önüne alınıp ona göre eğitim verilmelidir. Eğitimin iyi verilmemesi yönetim alanında sorunlara yol açacaktır. Aristoteles’e göre eğitim rastgele verilmemeli ve öğrencilere kendileri için faydalı olacak eğitimler verilmelidir (Bayraklı, 1995: 151). Eğitimle bilgi, beceri ve karakter özellikleri gelişiminin yanı sıra toplumun ve toplumdaki kültürün de seviyesi artacaktır (Kahyaoğlu, 2011: 73). Ona göre okuma-yazma, resim çizme, beden eğitimi ve müzik öğrencilere faydalı olacak eğitimlerdir (Aristoteles, 1975: 235). Okuma yazma önemlidir; çünkü gündelik yaşamda gereklidir. Beden eğitimi insanları sağlam bedene sahip olmalarını sağlar. Müzik eğitimi kişiye haz verdiğinden dolayı daha çok önemlidir. Müzik

eğitimi hem boş zaman etkinliği olarak hem de hayatı güzel geçirmek için önemlidir (Bayoğlu, 2012: 112).

Aristoteles erken dönem eğitiminin önemi üzerinde durmaktadır. Ona göre çocuk doğmadan eğitim hazırlanmalıdır. Çocuk doğduktan hemen sonra eğitime başlanmalıdır. (Güçlü, 2019: 94). Aristoteles erdem eğitimi de önem vermektedir. O, erdem eğitiminin küçük yaşlardan itibaren verilmesini savunur. Bu eğitimi yasalarla almalıdır (Özturan, 2013: 200).Erdemler aynı değildir. Etik erdemler istenç ve karakter ile ilgilidir. Dianoetik erdemler direkt akılla ilgilidir. Akıl çok önemli olduğundan Dianoetik erdemler daha üstündür (Gökberk, 2017: 81).

Aristoteles hocası Platon'un idealar teorisi eleştirerek kendi felsefesini oluşturmuştur. Aristoteles'in görüşlerine dayanan felsefesi kendi döneminden başlayarak günümüze kadar değer görmüştür. Araştırmayı seven, sorgulayan, okumayı seven, aklını kullanmayı bilen, bilime ve sanata değer veren sağlam karakterli, bilgili bir filozof olan Aristoteles'in sahip olduğu bu özelliklerinin, günümüzde eğitimin bireylere kazandırılmak istenilen amaçları arasında yer alması, kendisinin ne kadar değerli bir şahsiyet olduğunu göstermektedir.

2.3. Realist Eğitim Felsefesinin Temel Özellikleri ve Eğitime İlişkin Görüşleri

Realist eğitim felsefesi en köklü eğitim felsefelerindedir. Platon'un kurucusu olduğu idealist felsefenin karşısında yer alan realist felsefenin temele aldığı bazı ilkeler vardır. Realist eğitim felsefesine göre eğitimin ana görevi kişiyi toplumuna ve devletine karşı bilgili ve erdem sahibi biri yapmaktır. İnsanlara verilmesi gereken bu erdemler bilim, güzel sanatlar ve bilgelik gibi zihni erdemler; hak severlik, mertlik, cesaret, ölçülülük gibi ahlaki erdemler olmalıdır. Zihni erdemler açıklamalarla, ahlaki erdemler tekrarlarla, alıştırmalarla kazandırılır. Bu iki erdeme sahip olan insanlar rahata kavuşur ve mutlu olur. Realist eğitim felsefesine göre birey toplumdaki sonradan gelmektedir. İnsan toplum için eğitilir ancak toplum bireyden bağımsız olamayacaktır. Aile, birey ve toplumun birbirleriyle olan bağlılığından ortaya çıkmaktadır. Aileler de birleşip başka yapıları ortaya çıkaracaktır (Aytaç, 2012: 44-45). Realist eğitim anlayışı, insanın bir öze sahip olduğunu ve insana değişmeyen gerçek ve olguları aktarmak gerektiğini savunur. Bu durum bir bakıma prensipli bir program gelişimi olarak nitelendirilebilir (Marsh ve Willis, 2007: 315). Öğretmen ve konu merkezli bir müfredatı temel alan realist felsefe okula da insanın sahip olması gereken temel bilgi ve becerileri kazandırmak rolü yüklemiştir (Cevizci, 2012: 49).

Realist eğitimin kurucusu Aristoteles'e göre eğitim kişi ve toplum açısından incelenmelidir. Ona göre akıllı olan yurttaşlar eğitilmeli, bunun dışında kalan insanlar eğitilmemelidir. Kadınlar erkeklere göre akılsal sezgi bakımından daha geri olduklarından zihinsel eğitim erkeklere verilmelidir. Bütün parçadan önce geldiği için toplumun eğitimi de bireyden önce gelmelidir. Birey toplum içinde yer aldığından topluma uygun erdemlerle eğitilmelidir. Toplumsallaşma aileden başladığı için aile kurumuna önem verilmelidir. Çocuklar beş yaşına kadar öğretime başlamamalıdır. Bu yaşlarda oyunlara ve masallara ağırlık verilmelidir. 5-7 yaşında gözleme dayalı, seyre dayalı eğitimler, 7-10 yaş arasında entelektüel ve müzik eğitimi, 10-21 yaşları arasında savaş eğitimi başta olmak üzere cinsel duygularla baş etme eğitimleri verilmelidir. Çocuklara verilen eğitimler zihni eğitimler ve ahlaki eğitimlerle verilmelidir (Sönmez, 2014: 80-81).

Realist eğitim felsefesine göre zihni eğitim verilmeden önce beden eğitimi ve jimnastik eğitimi verilmelidir. Çünkü verilecek zihin eğitimi beden eğitimi üzerinden olgunlaşacak ve

daha sağlam oturacaktır. Entelektüel eğitim çok önemlidir. Entelektüel eğitim, müzik, gramer ve retorik, grafik, bilimler, diyalektik, felsefe, politika gibi eğitimlerden oluşur. Müzik eğitimi sadece zihinsel hayatı değil ruhsal hayatı da etkileyen bir etkiye sahiptir. Müzik bizi rahatlatır ve mutlu eder. Gramer, sosyal yaşam için gereklidir. Gramerden sonra retorik öğrenilmelidir. Retorik akıllıca bir düşünce yaratarak güzel bir şekilde kendini ifade etmeyi sağlayacaktır. Grafik hem sanat yapıtlarını uygun bir şekilde değerlendirmeyi hem de vücut güzelliği konusunda da bir fikir kazandırmayı amaçlamaktadır. Bilimler ile matematik ve geometri gibi dersler öğretilmelidir. Realizm okulun matematik ve fen bilim odaklı çalışılması bir gerekliliktir (Wiles ve Bondi, 2002: 66). Diyalektik ikna etme yöntemini öğrenmeyi amaçlamaktadır. Felsefe, insanı bilgeliğe ve mutluluğa ulaşmayı amaçlayan bir yoldur. Politika ile devlete yararlı bireylerin eğitimi amaçlanır. Ahlaki eğitim, sağlıklı bir toplum ve sağlıklı bir devlet için gereklidir. Ahlaki açıdan terbiye edilmemiş bir insan en azılı hayvandan daha tehlikeli olabilmektedir. Bu nedenle zihni eğitimle beraber ahlaki eğitim de verilmelidir (Aytaç, 2012: 47-48). Bu felsefeye göre okul, öğrencilere bilgileri aktarmalı ve araştırmaya sevk etmelidir. Zihin gelişimini sağlamalı, insan aklının gelişmesini üstlenmelidir. Ayrıca donanımlı, bilgili ve becerikli öğretmenleri istihdam etmelidir (Kale, 1993: 275).

Realist eğitim felsefesi, varlık, bilgi ve değer anlayışına paralel olarak insana yaraşır bir yaşam sürmeyi, kapasitesini ortaya çıkaracak bir şekilde eğitim vermeyi amaçlamaktadır. Erdem eğitimi, somut var olan bilgilerden soyut bilgiye ulaşmayı, öğretmen merkezli-otoriter bir eğitimi, düzen ve disipline dayalı eleştirel bir eğitimin uygulanmasını ve toplumdaki kültürün temel öğelerinin aktarılmasını hedeflemektedir. Okulu eğitim kurumu olarak önemseyen realist eğitim felsefesine göre okul, kendini bilgilerle donatmış ve uzman öğretmenleri barındıran temel amacı evrensel kültürü kazandırmak, sistematik bilgiyi aktarma yeridir. Okul, ayrıca insanlar için bir sosyalleşme yeridir (Cevizci, 2012: 48-49).

Aristoteles'in felsefesinin temelini oluşturan realist eğitim felsefesi insanı gerçek hayata hazırlar. İnsan aklına önem veren bu felsefeye göre eğitim, insan aklını geliştirmesini, bilgilerle donatılmasını, gerçek hakikatlere ulaştırabilmesini sağlamalıdır. Akı, bilgiyi, deneyi, bilimi ve bilimsel yöntemi temele alan bir anlayışa sahip realist eğitim felsefesi günümüz eğitim sistemlerinde değer görmeye devam etmektedir.

3. İdealist Eğitim Felsefesi İle Realist Eğitim Felsefesinin Benzerlikleri Ve Farklılıkları

İdealist eğitim felsefesi ile realist eğitim en eski ve en köklü felsefelerdendir. Eski zamanlardan bugüne eğitim sistemlerini etkilemişlerdir. İdealist eğitim felsefesine göre her insan aynı değildir. Onun için akıllı fertleri eğitmek önemlidir. Eğitimin amacı, insanların aklını kullanabilmelerini sağlama, zihinlerini geliştirme, kişileri mükemmeliyete ve tanrıya ulaştırma, kişiliği her yönüyle geliştirme, evrensel ilkeleri ve kalıcı değerleri aktarmaktır. Bu eğitimleri verirken Sokratik yöntem, tümdengelim, ezberleme, sezgi, tartışma gibi yöntem ve teknikler kullanılmalıdır. Değerlendirme kısmında ise kural dayanlı ölçme değerlendirme araçları kullanılabilir ayrıca zihinsel yeteneklerinin kullanılması, aklın ne tür düzeyde çalıştırılıp çalıştırılmadığı değerlendirilmelidir (Himmetoğlu ve Erkılıç, 2015: 100).

İdealist eğitim devlete sadık bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bütün parçadan daha önemlidir. Buna göre devlet bireylerden çok daha önemlidir. Birey devletin amaçlarına göre eğitilmeli ve bu amaçla yetiştirilen birey devlete saygılı, topluma saygılı bir insan olmalıdır (Bayraklı, 1986: 190). İdealist eğitimde amaç ruhsal gerçekliğe ulaşmaktır. Okul programları metafizik gerçeğine dayanmalı, evrensel değerler temele alınmalıdır. Hedefler eleştiri

olmaksızın verilmelidir. Öğrencinin öğrenmeye motivasyonu sağlanmalıdır. Öğrencide istek yoksa öğretmen taklit yoluyla öğrenciye örnek olmalıdır. Öğretmen merkezli bir eğitim savunulmaktadır. Öğretmen, öğrencilere Sokrates yöntemi olarak bilinen soru-cevap yöntemiyle doğru bilgiye, hakikate ulaşmayı sağlamalıdır. Okulda hiyerarşik bir program olmalıdır. Soyuttan somuta, genelden özele doğru bir programı (tümdengelim) savunur. Genel disiplinden özel disipline bir yol izlenmelidir. Mekâna ve zamana bağlı olmayan bu disiplinlerin başında felsefe gelmektedir. Felsefenin dışında soyut düşüncüleri geliştiren matematik, değerleri aktarmaları açısından tarih, teoloji, sanat ve edebiyat derslerine de önem verilmektedir. Okulun en önemli amacı öğrencileri idealara ulaştırmak olduğundan din, felsefe ve sanat dersleri bu konuda önem arz etmektedir (Güçlü, 2019: 79).

İdealist eğitime göre öğretmenin sahip olması gereken bazı özellikler vardır. Öğretmen ilk önce insanları tanıma anlamında usta olmalıdır. Evrensel değerlere sahip olmalı, kültürlü olmalı doğru bilgilerle donatılmış olmalıdır. Öğretme ortamında işin uzmanı olmalıdır. Davranışları ve tutumları ile örnek olmalı, öğrencileri motive etmelidir. Evrensel doğruları toplumun keşfetmesine yardımcı olmalıdır. İyi, doğru, evrensel ve güzel olan hedef davranışları öğrenciye kazandırabilmelidir (Sönmez, 2014: 75).

İdealist eğitim felsefesi, daimicilik teorisinde karşılık bulur. Daimicilik insanların manevi gücünü geliştirmeyi amaçlar. İnsanlara öğretilmesi gereken değişmez ilkelerin var olduğunu savunur. Daimiciliğe göre insanlara kalıcı, değişmeyen şeyler öğretilmelidir. Değişmeyen kalıcı değerler, ebedi düşünceler ve evrensel ilkeler insanı gerçek manada insan yapar. Daimicilik, adalete dayalı bir toplum düzeninin inşasını ve insanların manevi potansiyelinin gelişmesini hedefler. Eğitimin en yüksek hedefi kişinin kendini gerçekleştirme sağlama, kişinin yaşamını iyilik, güzellik ve hakikat değerlerine göre şekil vermesidir (Cevizci, 2012: 27-28).

Realist eğitime göre bilgi, eğitimin temelini oluşturmaktadır. Bilgi her yerde aynıdır, evrensel ve değişmezdir. Bilgi nasıl her yerde aynı ise eğitim de her yerde aynı olmalıdır. Kişiler için ayrı dersler oluşturulmaz. Toplumlar birbirlerine benzerler. Eğitimde akıl önemli bir yer tutmaktadır. Eğitim gerçek âlem için verilmelidir. Eğitimde kalıcı değerlere öncelik verilmelidir. Eğitim öğretmen merkezli olmalıdır. Çünkü öğretmen öğrenciden daha bilgili, daha donanımlı ve duyu dünyasını daha tanıyan biridir. Öğretmenler öğrencilerin istek ve ihtiyaçlarına göre eğitim vermezler ancak öğretmenler nesnel bir dünyanın bir parçası oldukları için objektiftirler (Büyükdüvenci, 1989: 144).

Realist eğitim felsefesi insanı her yönüyle eksik bir varlık olarak görmekte ve bu eksikliklerinin tamamlama konusunda eğitimi önemli bir yerde görmektedir. Eğitim ilk önce insanın aklını kullanabilmesini sağlamalıdır. Akıl sayesinde insanlar iyi bir düşünceye sahip olabilecek, kendisi için mutlu ve güzel bir hayat elde edecektir. İnsanlar akıllı ile evrende var olanları izah edebileceklerdir. Eğitim aklın doğru kullanılması için bir araçtır. Hem birey hem de toplum eğitilmelidir. Toplumsal eğitim daha önceliklidir. Bütün, parçadan önce gelir. Toplumun eğitimi bireyin eğitiminden önce gelir (Yılmaz, 2004: 152). Realist eğitim felsefesine göre eğitim devletin sorumluluğundadır. Beden eğitimi ruh eğitiminden önce gelmelidir. Eğitim belli bir sıra izlemeli en önemlisi ise akıl eğitimidir. Aristoteles'e dayanan Realist eğitim müzik eğitimine önem vermektedir (Kahyaoğlu, 2011: 90).

İdealizmde de olduğu gibi öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri göz önüne alınır. Bilgi ve beceriler toplu bir şekilde verilmelidir. Gerçeği bulma konusunda özelden genele somut olandan soyuta doğru bir akıl yürütme yolu olan tümevarım yöntemi kullanılmalıdır.

Madde sınıflandırılabilir. Coğrafya, tarih, matematik, fizik, dil, botanik, biyoloji gibi disiplin alanları sınıflandırılabilir. Sınıflandırma yapılırken akıl kullanılmalıdır. Gerçekler sınıflandırılmış ve disiplinlere ayrılmıştır. Disiplinlerde öğretilecek bilgiler ünite şeklinde organize edilmiş olmalı ve gerçeği yansıtmalıdır. Öğrenciye göre yöntem ve teknikler seçilmeli, öğretmen dersini anlatırken kitaplardan yararlanabilmelidir. İlköğretimde okuma-yazma, araştırma önemlidir. Ortaöğretimde konular, konuları en çok bilen uzmanlar ve bilim adamları tarafından hazırlanmalıdır (Sönmez, 2014: 87-89).

Realist eğitim felsefesine göre eğitimin amacı kişileri kesin bilgiye ulaşmasını sağlamaktır. Eğitim öğrencinin içinde yaşamını sürdürdüğü âlemin fiziksel yapısını tanımasını sağlamalı, kültürü tanıması için merkeze ders konusunu almalıdır. Eğitimdeki amaç herkesi kendine özgü farklı bir insan yapmak değil, topluma uyumlu ve hoşgörülü bir insan olmasını sağlamaktır. Zihin eğitimi önemlidir ancak hareketsiz fikirler tehlikelidir. Bu fikirler sorgulanmadan test edilmeden zihnimize girdikleri için fayda yerine zarar vermektedir. Bu sebeple konular iyice seçilmeli, ayıklanmalı ve gereksiz teferruatlardan kaçınarak öğretilmeli ve öğretilmek istenilen konular eksiksiz ve doğru bir şekilde verilmelidir. Realist eğitim felsefesine göre çocuğa küçük yaşlardan itibaren bilgiye ulaşma, keşfetme gibi özellikleri kazandırılmalıdır. Eğitim insanlara faydalı fikirler bulmalarını sağlayacak şekilde verilmelidir (Büyükdüvenci, 1989: 145).

Realist eğitim felsefesine göre insan zihni boş bir levha gibidir. Doğuştan içi boş ve içinde hiçbir bilgi yoktur. Boş levhaya benzeyen beyin uzman kişiler, öğretmenler ve bilim adamları tarafından gerçek bilgilerle doldurulacaktır. Realist yetişenin öğrenci, öğretilecek bilgi ve beceri, öğretmen olmak üzere üç önemli unsuru vardır. Öğrencinin kafası boştur. Bu nedenle öğrenci öğretmeni dinlemeli, kurallara uymalı ve öğrenme sorumluluğunu yerine getirmelidir. Öğretilecek bilgi ve beceriler tarih, matematik, coğrafya, fizik ve sosyoloji gibi disiplinlerden olabilir. Bu bilgi ve becerileri öğrencilere aktaracak olan öğretmenlerdir. Öğretmenler büyük bir rol aldığı için işini iyi bilmeli, işin uzmanı olmalı, bilgi ile donatılmış olmalı ve ders verdiği öğrenciyi öğrenmeye teşvik etmelidir (Sönmez, 2014: 87-89).

En köklü eğitim felsefelerden olan idealist eğitim felsefesi ile realist eğitim felsefesinin eğitime ilişkin görüşlerinde benzerlikleri ve farklılıkları bulunmaktadır.

İki eğitim felsefelerinin eğitim ve eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin benzerliklerine bakılırsa şu sonuçlar ortaya konulabilir:

- İdealist eğitim felsefesi de realist eğitim felsefesi de kökleri Antik Yunan'a dayanmaktadır.
- Her iki felsefe de erdem eğitimine önem vermektedir.
- Beden eğitimi önemlidir.
- Eğitimin kademeli olarak verilmesini savunurlar.
- Müzik eğitimi önemlidir. "Müzik ruhun gıdasıdır." anlayışını taşıdıkları söylenebilir.
- Eğitimin belirli kişilere verilmesini ve bu sorumluluğun da devletin üstlenmesi gerektiğini savunurlar. Devletin bunu zorunlu hale getirmesini isterler. Bu anlayış günümüz eğitim sisteminin ilkelerinden birini oluşturur (Bayoğlu, 2012: 121).
- Öğrencilerinin hazır bulunuşluk düzeylerinin göz önünde bulundurulması gerektiğini savunurlar.
- Öğretmen merkezli bir eğitimi sistemini savunurlar. İkisi de öğretmenin donanımlı olması gerektiğini düşünür.
- Evrensel değerler iki felsefe için de önemlidir.

- Toplumun eğitiminin kişinin eğitiminden önce gelmesi gerektiğini düşünürler.

Her iki eğitim felsefesinin benzerliklerinin yanında farklılıkları da bulunmaktadır. İdealist ve realist felsefelerin eğitim programında amaçlara ilişkin farklılıkları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: İdealist Eğitim Felsefesi İle Realist Eğitim Felsefesinin Eğitim Programında Amaçlara İlişkin Farklılıkları

İdealist Eğitim Felsefesi	Realist Eğitim Felsefesi
‘‘İdea’’ üzerine kurulmuş ve idealist bir eğitimi savunur.	Gerçek ve nesnel bir eğitimi savunur.
Eğitim idealara ulaşmayı amaçlamaktadır.	Eğitim gerçek dünya için verilmelidir.
Eğitim ruhu yüceltmelidir.	Eğitim kişiyi gerçek olanlara ulaştırmalıdır.
İnsan meslek sahibi olmadan önce insan olmalıdır.	Kişiler başarılı olacağı bir mesleği seçmelidir.
Okul, idealara ulaştıracak bir yerdir.	Okul, nesnel bilgiler yoluyla hayatı dönüştüren bir yerdir.
İnsanı olması gerektiği gibi eğitmeyi amaçlar.	İnsanın eğitiminde var olanlar göz önüne alınmalı. Eğitim gerçekçi olmalıdır.

Tablo 1’e göre eğitim programının amaçlar bağlamında şu sonuçlar üzerinde durulabilir. İdealist felsefe ‘idea, ide, ruh’ benzeri tinsel manevi değerler üzerinde dururken; realist felsefe gerçek kişi ve somut durumlar üzerinde durmaktadır. İdealizm insanın bir bakıma ruhsal ve manevi idealler üzerinde kurgularken, realizm somut gerçeklik üzerine odaklanmaktadır. İdealizm insan kurgulamaya çalışırken realizm var olanlar ve reel gerçeklikten hareket etmektedir denilebilir.

İdealist ve realist felsefelerin eğitim programlarının öğretme öğrenme süreçlerinde ilke yöntem ve tekniklerine ilişkin farklılıkları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: İdealist Eğitim Felsefesi İle Realist Eğitim Felsefesinin Öğretme Öğrenme Süreçlerinde İlke Yöntem Ve Tekniklere İlişkin Farklılıkları

İdealist Eğitim Felsefesi	Realist Eğitim Felsefesi
Tümdengelimini savunur.	Tümevarımı savunur.
İnsan zihnin boştur fikrine karşı çıkar.	İnsan zihni boş bir levhaya benzer. İnsan zihni boştur.
Doğuştan bilgi vardır.	Derslerde değişmeyen gerçek ve olgular verilmelidir.
Dersler öğrencinin zihni ile keşfedebileceği bilgilere ulaşmasını sağlayacak şekilde verilmelidir.	
Bilimsel yöntemin dışında sezgisel düşünce de önemlidir.	Eğitimde bilimsel yöntem önemlidir.
Zihin ve sezgi ile hakikate ulaşılabilir.	Duyum önemlidir. İnsan duyuları ile hakikatlere ulaşılabilir.
İnsan düşünceleriyle zihni ile gerçek bilgilere ulaşılabilir.	Gözlem ve deneylerle gerçek bilgilere ulaşılabilir.
Eğitimde soyut disiplinleri merkeze alır.	Eğitimde somut disiplinleri merkeze alır.
Sokratik tartışmalara yer verilmelidir.	Araştırma, gözlem, deney gibi yöntemlere yer verilmelidir.

Kişilik zihinsel süreçlerle şekillenir.
Bilgi doğuştan gelir.

Kişilik yaşantılarla şekillenir.
Bilgi doğuştan gelmez sonradan öğrenilir.

Tablo 2'ye göre eğitim programının öğretme öğrenme süreçler bağlamında şu sonuçlar vurgulanabilir. İdealizm zihin ile gerçeği bulmayı amaçlarken realistler duyu organlarını işe koyarak gerçeğin bulunabileceğini ifade etmektedirler. İdealistler soyut disiplinlere yer verirken realistler somut disiplinler üzerinde çalışmaktadırlar. Özetle idealist felsefe idea ve soyut öğelerle apriori bilgiyi temel almakta, buna karşılık realistler aposteriori bilgileri kılavuz edinmektedirler.

Sonuç

Platon'un idea teorisi üzerine kurulmuş idealist eğitim felsefesi manevi değerlere, zihne ve sezgilere değer vermektedir. Bu felsefeye göre eğitim, insanları hakikatleri bulma konusunda önemli bir rol almalıdır. İnsanları dünyadaki gerçek olmayan yanılsamalardan alıp idea hakikatine ulaştırmalıdır. İdealist eğitim felsefesi dürüst, kültürüne ve değerlerine sahip çıkan, topluma faydalı ve erdemli vatandaş yetiştirmeyi amaçlar. Aslında bu amaçların günümüz eğitiminin de amaçlarından olduğu görülmektedir.

Aristoteles'in gerçekliği üzerine kurulmuş realist eğitim felsefesi hakikatin zihnimizin dışında, beş duyu organımızla hissedebildiğimiz varlıklarda aranılması gerektiğini savunur. Eğitim bilgi demektir. Bilgiler değişmezdir. Akıl insan için büyük bir nimettir. Eğitim insanın aklını geliştirir. İnsana iyi, güzel ve mutlu bir hayat yaşama imkânı sağlar.

İdealist ve realist felsefelerin kimi 'zıt' yaklaşım ve anlayışları olmakla birlikte kimi konularda benzer fikirlere sahip olduğu görülmektedir. Hem idealist hem de realist eğitim felsefelerinin, eğitime sistemlerine etki ve yansımalarını görmek olanaklıdır. Her iki felsefede de eğitim düzenleyicisi olarak devleti odak edinmişlerdir. En eski felsefe olmaları itibarıyla antik nitelik gösterip temel oluştururlar. Her iki felsefenin farklılıklarına karşılık, bilgi ve kültür aktarmacı anlayışları düzleminde ortak noktalarının bulunduğu gözlenmektedir.

İdealist felsefe bir bakıma bütüncül olarak insan zihninin doğruluğu ve idealler üzerine kurmuşken realist felsefe ile yaşamın gerçeği dikkate alınmaktadır. Pratikte olanlar, gözlem, deney türü çalışmalar bir bakıma adım adım yeni felsefelerin ön hazırlığı olarak yorumlanabilir.

Pragmatizm, pozitivizm, varoluşçuluk ve liberalizm gibi aydınlanma dönemi ve sonrası felsefelerinin hâkim anlayış ve işlevselliğine rağmen, idealist ve realist felsefeler hala önemli işlevleri ile toplumsal yaşam ve eğitim sistemlerinde yerlerini korumaktadırlar. Bu felsefelerin pratikte bugün ve yarın yer bulacağı düşünülmektedir.

Öneriler

İdealist ve realist felsefelerin öğretim uygulamalarına nasıl yansıdığına dayalı bilimsel araştırmalara son derece sınırlıdır. Bu açıdan idealist ve realist felsefelerin pratiğe yansımalarını konu edinen araştırmaların yapılması önerilir.

İdealist ve realist felsefelerin öğretim programının öğeleri amaç, içerik, öğretim süreci ve ölçme ve değerlendirme boyutlarında daha detaylı irdeleneceği araştırmalar tasarlanarak uygulanabilir. İdealist ve realist felsefeler aydınlanma dönemi felsefeleri pragmatizm, pozitivizm, liberalizm gibi felsefelerle karşılaştırılmalı incelenebilir.

İdealist ve realist felsefeler üzerine teorik ve retorik kazanımların pratikteki sonuçlarının incelenmesi önemli görülmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin görüşlerine göre idealist ve realist felsefelerin öğretim pratiğindeki sonuçlarının araştırılması bir başka öneridir.

KAYNAKÇA

- Akto, Akif, (2020), “Sokrates Felsefesinin Dinamikleri”, **Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Teori ve Araştırmalar II**, (Editör: Serdar Özgürk), Gece Kitaplığı, Ankara, s 1-18.
- Akturan, Ulun, (2008), Doküman incelemesi, **Nitel Araştırma Yöntemleri: Nvivo 7.0 ile Nitel Veri Analizi** (Editör: T. Baş ve U. Akturan), Seçkin Yayınları, Ankara, s. 117-126
- Aristoteles, (1975), **Politika**, (Çev. Mete Tuncay), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Aristoteles, (2017), **Metafizik**, (Çev. Y. Gurur Sev), Pinhan Yayıncılık, İstanbul.
- Atayman, Veysel (2005), **Thales'ten Platon'a Yunan Felsefesi**, Donkişot Yayınları, İstanbul.
- Aytaç, Kemal (2012), **Avrupa Eğitim Tarihi**, Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Bayoğlu, Erol, (2012), *Platon Ve Aristoteles'in Devlet Anlayışlarının Karşılaştırılması*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Bayraklı, Bayraktar (1986), “Eğitim Felsefesinde İdealizm”, **Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 4, s.184-217
- Bayraklı, Bayraktar (1995), “İslam Ve Batı Eğitim Felsefesinde Realizm”, **Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, s.113-153
- Bowen, Glenn A. (2009), "Document Analysis as a Qualitative Research Method", **Qualitative Research Journal**, Cilt:9, S.2, s. 27-40, doi: 10.3316 / QRJ0902027
- Burkaz, Vildan (2014), ”Platon Ve Rousseau'da İnsan Doğası Bağlamında Eğitim”, **Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 2, S.2, s.101-112
- Büyükdüvenci, Sabri (1989), “Realizm ve Eğitim”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt: 22, S.1, s.135-149
- Cevizci, Ahmet (2012), **Eğitim Felsefesi**, Say Yayınları, İstanbul.
- Cevizci, Ahmet (2017), **İlkçağ Felsefesi (11. baskı)**, Say Yayınları, İstanbul.
- Cevizci, Ahmet (2018), **Felsefe Tarihi**, Say Yayınları, İstanbul.
- Copleston Frederick, (2013), **Aristoteles**, (Çev. Aziz Yardımlı), İdea Yayınevi, İstanbul.
- Corbin, Juliet ve Strauss, Anselm. (2008), **Basics Of Qualitative Research Techniques And Procedures For Developing Grounded Theory (Third Edition)**, Sage, Los Angeles, USA.
- Çetin, Hasibe (1994), “Eğitimden İdealist Beklentiler Pragmatist Yaklaşımlar”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt: 27, S.2, s. 659-678

- Dawson, Catherine (2009), **Introduction to Research Methods (Fourth Edition)**, Constable&Robinson, London.
- Derbeder, Fazıl, (2007), *Platon ve Aristoteles 'te Ruh Beden Problem ve Karşılaştırılması*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- Elmas, Büşra, (2019), *Platon Ve Locke Felsefelerinde Eğitim Düşüncesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Erkızan, H. Nur ve Çüçen, A. Kadir. (2013). **Felsefe tarihi 1 Antik Çağ ve Orta Çağ felsefe tarihi**, (Düz. A. Kadir Çüçen),Sentez Yayıncılık, Ankara.
- Erol, Ahmet ve Erol, Mustafa (2018), "Platon'un "Devlet" Eserinin Eğitsel Açından Değerlendirilmesi", **Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi**, S.1, s.12-27
- Gökberk, Macit (2017),**Felsefe Tarihi**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Güçlü, Mustafa (2019), **Eğitim Felsefesi (2. baskı)**, Pegem Akademi, Ankara.
- Gündoğan, Ali Osman (2016), **Felsefeye Giriş**, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Güven, Murat, (2014), *Platon'un İdealist Ahlakı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Güzel, Cemal (2003), "Aristoteles'te Bilgi, Bilim, Bilgide Kesinlik", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 20, S.1, s. 126-139
- Himmetoğlu, Beyza ve Erkılıç, Turan Akman (2015), "İdealist Felsefenin Eğitim Yönetimine ve Klasik Yönetim Yaklaşımlarına Etkileri", **Anadolu Journal of Educational Sciences International**, Cilt:5, S.2, s.94-108
- Kahyaoğlu, Elif Eylem, (2011), *Greklerde ve Aristoteles'te Eğitim*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla.
- Kale, Nesrin (1993), "Eğitime İlişkin Felsefi Ve İdeolojik Görüşler Realizm Ve Eğitim", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, S.1, s.275-287
- Kılıç, Elife (2016), "Platon'un Devlet Diyalogu Bağlamında Eğitim Anlayışı", **Felsefe Arkivi**, S.45,s. 67-84.
- Kurt, İbrahim, (2016), *Eğitim Felsefesinin Mahiyeti, Fonksiyonu ve Geleceğine İlişkin Bir İnceleme*, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Marsh, Colin J. ve Willis, George. (2007), **Curriculum Alternative Approaches Ongoing Issues (4th Edition)**, Merill Prentice Hall, Ohio.
- Miles, Matthew. B.ve Huberman, A. Michael. (1994), **An expanded sourcebook: qualitative data analysis (2nd Edition)**, Sage, CA.
- Ökten, Adem (2019), "Platon Ve Aristoteles Felsefelerinde Gerçeklik Algısına Dair Kısa Bir İnceleme", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 12, S.65, s. 676-682.
- Özturan, Hümeysra, (2013), *Aristoteles Ve Farabi'de Ahlakın Kaynağı Problemi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

- Platon, (2018), **Devlet (35. baskı)**, (Çev. Sabahattin Eyüboğlu ve M. Ali Cimcoz), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Platon, (2019), **Yasalar (1. baskı)**, (Çev. Candan Şentuna ve Saffet Babür), Pharmakon, Ankara.
- Russel Bertrand, (2018), **Batı felsefesi tarihi (5. baskı)**, (Çev.Ahmet Fethi), Alfa Basım Yayım Dağıtım San.ve Tic.Ltd.Şti., İstanbul.
- Senemoğlu, Olkan (2016), “Antik Yunan siyasi düşünüşünde insan doğası ve toplum anlayışı: Platon ve Aristoteles”, **İnsan ve İnsan**, S.10, s.43-61.
- Sönmez, Veysel (2014), **Eğitim Felsefesi**, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Thilly Frank, (2010), **Bir Felsefe Tarihi**, (Çev. Nur Küçük ve Yasemin Çevik), İdea Yayınevi, İstanbul.
- Ünder, Hasan (1993), “Platon'un Devletinde Eğitim ve İnsan Doğası”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt: 26, S.1, s. 185-201.
- Wach, Elise. Learning about qualitative document analysis. IDS Practice Papers, 2013. Erişim adresi:https://www.researchgate.net/publication/259828893_Learning_about_Qualitati_ve_Document_Analysis (Erişim tarihi:02.03.2021).
- Wiles, Jon ve Bondi, Joseph. (2002), **Curriculum Development A Guide To Practice (6th Edition)**, Merrill Prentice Hall, Ohio.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan.(2013),**Nitel Araştırma Yöntemleri(9. baskı)**,Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, Zafer (2004), “Aristoteles'in Eğitim Anlayışı”, **Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi** S.10,s. 148-159.